

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI**

XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI AXBOROTNOMASI

Axborotnoma OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrdagi 223/4-son qarori bilan biologiya, qishloq xo‘jaligi, tarix, iqtisodiyot, filologiya va arxitektura fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

**2026-2/4
Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi
2006 yildan boshlab chop qilinadi**

Xiva-2026

Bosh muharrir:*Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.***Bosh muharrir o‘rinbosari:***Hasanov Shodlik Bekpo‘latovich, k.f.n., k.i.x.***Tahrir hayati:**

Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.
Abdullayeva Muborak Maxmusovna, b.f.d., prof.
Abduhalimov Bahrom Abduraximovich, t.f.d., prof.
Agzamova Gulchexra Azizovna, t.f.d., prof.
Aimbetov Nagmet Kalliyevich, i.f.d., akad.
Ametov Yakub Idrisovich, b.f.d., prof.
Babadjanov Xushnut, f.f.n., prof.
Bahodirova Feruza Bahodir qizi, PhD, dots,
Bobojonova Sayyora Xushnudovna, b.f.n., dos.
Bekchanov Davron Jumanazarovich, k.f.d.
Buriyev Xasan Chutbayevich, b.f.d., prof.
Gandjayeve Lola Atanazarovna, b.f.d., k.i.x.
Davletov Sanjar Rajabovich, tar.f.d.
Durdiyeva Gavhar Salayevna, arx.f.d.
Ibragimov Baxtiyor To‘laganovich, k.f.d., akad.
Izzatullayev Zuvayd, b.f.d., prof.
Ismailov Is‘haqjon Otabayevich, f.f.d., dots.
Jumaniyozov Otoboy, f.f.d., prof.
Jumaniyozov Zoxid Otoboyevich, f.f.n., dos.
Jumanov Murat Arepbayevich, b.f.d., prof.
Kadirova Shaxnoza Abduxalilovna, k.f.d., prof.
Qalandarov Nazimxon Nazirovich, b.f.f.d., k.i.x.
Karabayev Ikramjan Turayevich, q/x.f.d., prof.
Karimov Ulug‘bek Temirbayevich, DSc
Kurbanbayev Ilhom Jumanazarovich, b.f.d., prof.
Kurbanova Saida Bekchanovna, f.f.n., dos.
Qutliyev Uchqun Otoboyevich, f-m.f.d., prof.
Lamers Jon, q/x.f.d., prof.
Maykl S. Enjel, b.f.d., prof.
Maxmudov Raufjon Baxodirovich, f.f.d., k.i.x.
Mirzayev Sirojiddin Zayniyevich, f-m.f.d., prof.
Matniyozova Hilola Xudoyberganovna, b.f.d., prof.
Masharipova Feruza Jumanazarovna, PhD

Mirzayeva Gulnara Saidarifovna, b.f.d.
Najmeddinov Axmad Raxmatovich PhD, dotsent
Pazilov Abduvayit, b.f.d., prof.
Razzaqova Surayyo Razzoqovna, k.f.f.d., dos.
Ramatov Bakmat Zaripovich, q/x.f.n., dos.
Raximov Raxim Atajanovich, t.f.d., prof.
Raximov Matnazar Shomurotovich, b.f.d., prof.
Raximova Go‘zal Yuldashovna, f.f.f.d., dos.
Ro‘zmetov Baxtiyar, i.f.d., prof.
Ro‘zmetov Dilshod Ro‘zimboyevich, g.f.n., k.i.x.
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, PhD, dots.
Salayev San‘atbek Komilovich, i.f.d., prof.
Saparbayeva Gulandam Masharipovna, f.f.f.d.
Saparov Kalandar Abdullayevich, b.f.d., prof.
Safarov Alisher Karimdjanovich, b.f.d., dos.
Sirojov Oybek Ochilovich, s.f.d., prof.
Sobitov O‘lmasboy Tojxmedovich, b.f.f.d., k.i.x.
Sotipov Goyipnazar, q/x.f.d., prof.
Tojibayev Komiljon Sharobitdinovich, b.f.d., akad.
Xolliyev Askar Ergashevich, b.f.d., prof.
Xolmatov Baxtiyor Rustamovich, b.f.d.
Cho‘ponov Otanazar Otojonovich, f.f.d., dos.
Shakarboyev Erkin Berdikulovich, b.f.d., prof.
Ermatova Jamila Ismailovna, f.f.n., dos.
Eshchanov Ruzumboy Abdullayevich, b.f.d., prof.
O‘razboyev G‘ayrat O‘razaliyevich, f-m.f.d.
O‘rozboyev Abdulla Durdiyevich, f.f.d.
Hajiyeve Maqsuda Sultonovna, fal.f.d.
Hasanov Shodlik Bekpo‘latovich, k.f.n., k.i.x.
Xudayberganova Durdona Sidiqovna, f.f.d.
Yuldashev Xamza Kamalovich, PhD
Zaripova Ranojon Zaripovna, PhD, dotsent

Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi: ilmiy jurnal.-№2/4 (1355), Xorazm Ma‘mun akademiyasi, 2026 y. – 160 b. – Bosma nashrning elektron varianti - <https://www.mamun.uz/bulletin>

ISSN 2091-573 X

Muassis: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi mintaqaviy bo‘limi – Xorazm Ma‘mun akademiyasi

MUNDARIJA

Abdiyev S.A. Anthropocentric and pragmatic interpretation of somatic paremiological units in English and Uzbek linguoculture	5
Abdiyeva Z.O., Norkulova Sh.T. Hissiyot tushunchasining psixolingvistik va semantik mohiyati	8
Abdumalikova D. “Andisha va g'urur” hamda “Fotima va Zuhra” romanlarida badiiy psixologizm va personaj nutqi	10
Abdumusayeva Z.O. Polisemantik frazeologizmlarning lisoniy xususiyatlari	13
Abduraimova D.B., Abdullayeva N.R. O‘zbek tilshunosligida fitonim nomlari bilan bog‘liq maqollarning o‘rganilishi	15
Adizova N.I. Turizmga oid matnlarda pretsedent nomlarning milliy-madaniy birlik sifatida aks etishi va tasnifiy xoslanishi	18
Akmuratova M.Sh., Ismailov M.I. O‘zbek xalq maqollarining leksik-semantik xususiyatlari	22
Alaudinova D.R., Egamberdieva M.B. Semantic, structural and stylistic features of phrasal verbs in english	26
Aliyeva Z.A. Mirativlik kategoriyasining tarkibiy asoslari	28
Allayorova F.G‘. Slenglarning leksik-semantik xususiyati	31
Arolov O‘. Shomon chorlovlarida mifologik homiylar obrazi	33
Aslanova H.A. Alisher Navoiy ijodida - maktubot	36
Asqarova M.B. “Temurnoma”da qo‘llangan etnografik realiyalar xususida	39
Axrorova Z.A. Alisher Navoiyning “Hayrat ul-abror” asarida vaqt munosabatini ifodalovchi yordamchi so‘zlar	43
Axtamova F.U. Xrestomatik asarlarning ingliz va o‘zbek adabiyotidagi o‘rni	45
Azizova P.A. Koreys tilida sinonimiya masalasi va uning leksik-semantik xususiyatlari	48
Baxadirov J.A. Ingliz va rus tillaridagi insonlarni qattiq iztirobga soluvchi shok reklamalar	50
Begimov O‘.X. Deskriptivizm va preskriptivizm tilshunoslikdagi ikki asosiy yondashuv sifatida	53
Bekmirzayeva D.O. Jefri Choser hikoyalarida hazil va istehzo	56
Boboqulova G.Sh. Madaniy realiyalarni ifodalovchi birliklarning tarjimada berilishi	58
Choriyeva S.M., Turayeva U.Sh. The study of female image in the literature	62
Djumaeva N., Abdukholikova A. Language, mind, and emotion: psycholinguistic interpretation of mental-state lexemes	64
Egamberdieva G.E. She‘riyatda ayol tuyg‘ularining ifodalanishi	67
Eltazarov J.D., Isroilova M.A. Sinonim va antonimlarning o‘rganilish tarixi	70
Ernazarova Sh.E. Ranglarga oid metaforalarning milliy ongda lingvistik ifodalanishi	73
Esonov U.Dj. The role of borrowings in modern russian	77
Faxriyeva D.T. Chingiz Aytmatov ijodida ayol obrazining badiiy konsepsiyasi	79
Gulboyeva Z.R., Yadigarova S.B. Ingliz va o‘zbek tillaridagi bosh kiyim nomlarining leksik-semantik jihatlari	82
Imomova I.S. Frazeologizmlarning ma’no va ifoda xususiyatlari “Abulfayzxon” dramasi misolida	84
Iskandarova M.M. Ingliz va o‘zbek tillarida modallik kategoriyasining funksional asoslari	87
Islomova O.O. Concepts of Equivalence and Adequacy in the Translation of Political Texts	90
Ismailov I.O., Sapayeva G.U. “Firdavsu-l-iqbol” muqaddimasida baroati istehlol poetikasi va lingvofalsafiy talqin	92
Jumaeva N.K. Globallashuv jarayonida turk hikoyachiligida inson ichki olami va ijtimoiy o‘zgarishlar uyg‘unligi	98
Jumanazarova R.O‘. Hozirgi zamon ingliz tili qo‘shma gaplarining o‘zbek tilida tarjimasi va ular sintaktik semantik moslashuvi	100
Jumayev O.K. Olamni lisoniy anglashda antroponimlarning ahamiyati	103

mantiqiy ziddiyatlarni kinoya bilan ko'rsatadi. Bu yerda istehzo ikki tomonlama ishlaydi: bir tomondan, erkaklar hukmronligi tanqid qilinadi; ikkinchi tomondan, Bastlik ayolning o'zi ham mutlaq haqiqat egasi sifatida ko'rsatilmaydi [8:90].

Choser ijodida hazil va istehzo faqat kulgi uchun emas, balki muhim badiiy va ijtimoiy vazifani bajaradi. Hazil va istehzo yordamida Choser personajlarning xarakterini ochib beradi. Masalan: Bastlik ayol o'zini mustaqil va kuchli ayol sifatida ko'rsatadi, lekin istehzo orqali uning mantiqiy qarama-qarshiliklari va o'zini oqlash urinishlari fosh qilinadi. Shu tarzda qahramonlar realistlik va esda qolarli bo'ladi, ularning xatti-harakati o'quvchini kuldiradi, lekin o'ylashga ham majbur qiladi. Choser hazil va istehzoni ishlatib, o'quvchini faol talqinchiga aylantiradi. O'quvchi so'z va voqelik orasidagi ziddiyatni anglash orqali personajlarning asl mohiyatini tushunadi. Masalan: Pardoner o'z hikoyasida ochko'zlikni tanqid qiladi, lekin o'zi ham eng ochko'z shaxs sifatida tasvirlangan [6:60]. Bu istehzo o'quvchini axloqiy mulohaza qilishga chorlaydi. Hazil va istehzo Choser hikoyalariga ritm, kulgi va dramatik effekt qo'shadi. Komik vaziyatlar, jismoniy hazil, so'z o'yinlari o'quvchiga qiziqarli va esda qolarli o'qish tajribasini beradi. Shu bilan birga, u o'rta asr realistlik tasvirini yaratadi, bu esa asarning badiiy qiymatini oshiradi.

Hazil orqali Choser og'ir tanqidni yumshatadi, istehzo orqali esa chuqur ma'naviy muammolarni yashirin tarzda ochib beradi. Choser hikoyalarining ajralmas badiiy unsurlaridir. U kulgi vositasida o'rta asr jamiyatining axloqiy muammolarini, diniy korrupsiyani va insoniy zaifliklarni yuksak badiiy darajada tasvirlaydi. Shu sababli Choser istehzosi nafaqat o'z davri uchun, balki bugungi zamon o'quvchisi uchun ham dolzarbligini yo'qotmagan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Chaucer, G. *The Canterbury Tales*. Ed. Larry D. Benson. Boston: Houghton Mifflin, 1987.
2. Chaucer, G. *The Riverside Chaucer*. 3rd ed. Ed. Larry D. Benson. Oxford: Oxford University Press, 1987.
3. Bloom, H. (ed.). *Geoffrey Chaucer*. New York: Chelsea House, 2004.
4. Brewer, D. S. *Chaucer*. London: Longman, 1969.
5. Coghill, N. *The Poet Chaucer*. London: Oxford University Press, 1956.
6. Donaldson, E. T. *Speaking of Chaucer*. London: Athlone Press, 1970.
7. Kittredge, G. L. *Chaucer and His Poetry*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1915.
8. Mann, J. *Chaucer and Medieval Estates Satire*. Cambridge: Cambridge University Press, 1973.
9. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Mutoyiba>.

UO'K 81'255.2:81'37

MADANIY REALIYALARNI IFODALOVCHI BIRLIKLARNING TARJIMADA BERILISHI

(“Dunyoning ishlari” qissasi misolida)

G.Sh.Boboqulova, mustaqil tadqiqodchi, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Annotatsiya. Ushbu maqolada tarjimashunoslikda tarjimon asosan asar tarjimasida ma'naviy realiyalarning o'rni va ularning tarjimasi haqida bayon etilgan. Bundan tashqari O'.Hoshimovning “Dunyoning ishlari” qissasidagi hikoyalarda parchalar o'zbek va ingliz tillaridagi tarjimalari misollar bilan yoritilgan. Milliy adabiyot boshqa millat adabiyotiga ham ta'sir o'tkazib, kommunikativ muloqotni ta'minlaydi. Adabiyotlar o'zaro muloqotga kirishganda biri ikkinchisining rivojiga hissa qo'shadi va ushbu o'zaro muloqotning davomiyligini esa tarjima matni ta'minlaydi

Kalit so'zlar: moddiy madaliyat, realiya, tarjimon, tarjima, tarjima nazariyasi, ekvivalent, asliyat, izohli tarjima, urf-odatlar, milliy qadriyat.

Аннотация. В данной статье описывается роль переводчика в переводоведении, главным образом в переводе духовных реалий и их переводе. Кроме того, на примерах иллюстрируются переводы отрывков из рассказа О. Хошимова «Труды мира» на узбекский и английский языки. Национальная литература также оказывает влияние на литературу других народов, обеспечивая коммуникативный диалог. Когда литературы вступают в диалог, одна способствует развитию другой, и продолжение этого диалога обеспечивается переведенным текстом.

Ключевые слова: материальный носитель, реальность, переводчик, перевод, теория перевода, эквивалент, оригинальность, пояснительный перевод, обычаи, национальные ценности.

Abstract. This article describes the role of the translator in translation studies, primarily in the translation of spiritual realities and their translation. Furthermore, examples are provided to illustrate the translations of excerpts from O. Khoshimov's story "Works of Peace" into Uzbek and English. National literature also influences the literature of other nations, fostering a communicative dialogue. When literatures enter into dialogue, one contributes to the development of the other, and the continuation of this dialogue is ensured by the translated text.

Key words: material medium, reality, translator, translation, translation theory, equivalent, originality, explanatory translation, customs, national values.

Badiiy asarlarda shakl va mazmun jihatdan milly va umuminsoniy g'oyalar aks ettiriladi. Bunday tasvir ma'lum bir zamon va makonda muayyan qahramonlar yordamida milliy kolorit tushunchasi orqali izohlanadi. Milly kolorit deb badiiy asarda aks etgan milliy xususiyatlar yig'indisiga aytiladi [1].

Bir tilga xos so'zlar: urf-odatlar, turmush tarzi, yoki milliy xususiyatlar ikkinchi til vakiliga noma'lum tushuncha hisoblanadi. Tarjima jarayonida milliy koloritni to'g'ri usullardan foydalangan holda qayta bera olish bu tarjimonning mahoratidir. Masalan, ona tilimizda uchraydigan, milliylik kasb etuvchi, muayyan davr va joygagina xos bo'lgan so'zlar va tushunchalar ya'ni mahalliy kolorit boshqa tillarda tushunarsiz farqli bo'lishi mumkin. Mahalliy kolorit – biror mahalliy sharoit, urf-odat yoki joyga xos turmush-tarzi, peyzaj va til xususiyatlarini badiiy adabiyotda ask ettirish [2].

G'.Salomov, Q.Musayev singari tarjimashunos olimlar tarjimada xos so'zlar (milliy so'zlar) ning o'z o'ri borligini ta'kidlab, xos so'zlar – bu har bir davlatning o'z madaniyatiga bog'liq bo'lgan, o'zlarining milliy koloritini ifoda etuvchi so'zlar hisoblanadi. Xos so'zlarni quyidagi turlarga bo'lish mumkin:

1. Dinlarga va diniy marosimlarga bog'liq so'zlar: mulla, hojiaka, hojiona, yepiskop, arxiyepiskop, papa kabilar;
2. Xalq urf-odatlarini bildiruvchi so'zlar: ko'rpacha, challari, beshik, muchal to'yi, sunnat to'yi kabilar;
3. Milliy kiyinishga oid so'zlar: do'ppi, chopon, shlyapa, kepka kabi so'zlar.

Demak, bir xalq tilida paydo bo'lib, shu xalqning kelib chiqishi, tarixi va turmush tarzi, milliy ruhi va madaniyatini o'zida aks ettiradigan boshqa tilda muqobiliga ega bo'lmagan so'zlar – realiyalardir. Bunday etnografizmlarni bir necha guruhga ajratish mumkin:

– kundalik turmushda qo'llaniladigan ba'zi realiyalar, rozg'or anjomlari, odamlarga xos bo'lgan narsalar;

- atoqli ismlar va joy nomlari;
- manzillar va salomlashishlar;
- jurnallar va gazetalar nomi va sarlavhalari;
- og'irlik, uzunlik o'lchov birliklari.

Bunday realiyalarni tarjimada quyidagicha ifodalash mumkin:

- transliteratsiya yoki transkripsiya qilish;
- realiyalarni sarlavha osti izohlari orqali tarjima qilish;
- kalkalash (so'zma-so'z) tarjima qilish;
- analogiya (o'xshash so'zlar orqali) tarjima qilish;
- tasviriy tarjimalar.

Qayta yaratilgan tarjima matning aslyat matniga muqobilligi asardan ma'naviy ozuqa olishda yoki umumiy tasavvurga ega bo'lishda muhimdir. Shu o'rinda A.Mo'minova bu haqida shunday fikr bildiradi: "Tarjima bilan shug'ullanuvchi shaxs, ya'ni tarjimon ikki til, ikki millat o'rtasidagi ko'prikdir, uning tarjima qilish qobiliyati orqali xalqning, millatning eng nozik qirralari aks ettiriladi" [3]. Darhaqiqat, butun bir xalqning madaniyati, turmush tarzi, an'analari va dunyoqarashi albatta uning tilida namoyon bo'ladi. Shuning uchun ham bu jihatdan tarjimon zimmasida turgan mas'uliyat juda katta. Ayniqsa muayyan xalq tiliga mansub bo'lgan milliy so'zlarni ya'ni xos so'zlarni tarjima qilishda tarjimonning yondashuvi alohida e'tiborga molikdir. Chunki tarjimon asarni qanday ko'z bilan ko'rsa o'quvchi ham shundayligicha qabul qiladi, xulosa

chiqaradi. Ma'lumki, badiiy tarjimada milliy kolorit tushunchasi bizga noma'lum bo'lgan xalqning urf-odatlarini, hayot tarzi, umumiy olganda, milliy xususiyatlari tushuniladi. Shunday ekan, milliy koloritni saqlagan holda eng maqbul usullardan to'g'ri foydalanib tarjima qila olgan tarjimonni shak-shubhasiz o'z kasbining ustasi deyish mumkin. Misol uchun, o'zbek tilida uchragan so'zlar va tushunchalar boshqa tillarda bo'lmasligi yoki mazmun, shakl, hajm jihatdan farq qilishi mumkin. Lekin aynan milliylikimizni ifoda etadigan vositalar ham shular ekanligini hisobga olgan holda madaniyatimizning o'ziga xos qirralarini xorijlik kitobxonga yetkazib berishda uning tarjima muammolari barchamizning oldimizda ko'ndalang turibdi. Quyida, O'tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" qisssidagi hikoyalardan o'zbek va ingliz tillaridagi tarjimalarini quyida keltiramiz: 1. Hayot gohida shunday sinovlarni oldimizga qo'yadiki, ularga dosh berish oson emas. Ingliz tilida: Life sometimes presents us with trials that are not easy to endure. 2. O'zbek tilida- Inson o'zining chinakam baxtini topishi uchun ko'p narsalardan voz kechishi kerak. Ingliz tilida tarjimasi: A person must give up many things to find their true happiness. 3. O'zbek tilida: Ba'zan eng oddiy narsalarda ham hayotning eng chuqur ma'nosini topish mumkin. Ingliz tilida: Sometimes, the deepest meaning of life can be found in the simplest things. 4. Har bir insonning o'ziga xos hayot yo'li va taqdiri bo'lib. - Every person has their own unique path in life and destiny.

5. Odamlar o'z baxtini uzoqdan izlaydi, lekin ba'zan u yaqin orada bo'ladi. Inglizcha: People search for happiness far away, but sometimes it is close by. Hikoyada tasvirlangan vaziyatlar va obrazlar o'zbek madaniyati bilan bog'liq. Bu madaniy kontekstni boshqa tilga tarjima qilishda, o'quvchi hikoyaning asl ma'nosini va muhim nuqtalarini to'liq anglamasligi mumkin.

O'tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" hikoyasidan ba'zi gaplarni tarjima qilishda quyidagi muammolarga duch kelish mumkin: 1. Mahalliy leksika va ifodalar: Hikoyada o'zbek xalqining turmush tarziga xos bo'lgan so'zlar, iboralar va maqollar mavjud. Ularni boshqa tilga tarjima qilishda muqobilini topish qiyin bo'lishi mumkin, chunki bunday iboralar boshqa madaniyatlarda mavjud bo'lmasligi yoki o'ziga xos ma'noni yo'qotishi mumkin. 2. Emotsional rang-baranglik: O'tkir Hoshimovning asarlarida ko'p hollarda chuqur emotsiyalar, mehr, dard va hazil aralashgan. Buni tarjima qilishda muallifning o'ziga xos uslubini saqlab qolish qiyin bo'lishi mumkin, chunki har bir tilning o'z emotsional ifoda usullari mavjud. 4. Dialekt va lahjalar: Asarda ba'zida dialektal yoki mahalliy lahjalar ishlatilishi mumkin. Bu elementlarni tarjima qilishda ularning mazmuni va o'quvchiga ta'sirini to'g'ri yetkazish qiyinchilik tug'diradi.

Bugunga kelib, madaniyat transferi haqidagi turli xil ta'rif, yondashuvlar mavjud, lekin ushbu tadqiqotning asosida madaniyat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro aloqalarni, yetkazish va qabul qilish jarayoni tahlili, o'zga madaniyatni resepsiya va interpretatsiya jarayonlarini o'rganish tadqiqotchilarni umumiy bir yo'lida birlashtiradi. Matnlar, g'oyalar transferi doirasida tadqiqot olib borgan P. Antoniga ko'ra, —agar material transfer bo'lmaganda edi, agar matnlar vaqt bo'ylab va makon osha degan fikrni ilgari tashilmaganda edi, birorta ham tarjima bo'lmas edi. Badiiy adabiyotlar transferini tadqiq qilgan olim I.N. Lagutina esa, madaniyatning ko'chishida tarjimaning o'rni haqida quyidagicha mulohaza qiladi: —milliy adabiyot boshqa millat adabiyotiga ham ta'sir o'tkazib, kommunikativ muloqotni ta'minlaydi. Adabiyotlar o'zaro muloqotga kirishganda biri ikkinchisining rivojiga hissa qo'shadi va ushbu o'zaro muloqotning davomiyligini esa tarjima matni ta'minlaydi. "Dunyoning ishlari" asarida Hoshimovning badiiy mahorati va adabiy tilining o'ziga xos jihatlari yaqqol ko'zga tashlanadi. Asarda ko'tarilgan asosiy mavzular: insoniy qadriyatlar, axloqiy muammolar, ijtimoiy adolat bo'lib yuzuvchu tomonida o'quvchiga juda tushunarli va manzmunli qilib etkazilgan. Hoshimovning asarida jamiyatning muhim muammolariga qanday yondashilgani, ayniqsa ona obrazi juda bir tasvirlanganki, hayotda har bir ona o'z farzandiga qanday muomila qilishi yoki bo'lmas o'g'lining onaga nisbatan mig'illab xafa holatda gapirganida uning jahlini chiqarmaslikka, va madaniyatli qilib tushuntirishini tasvirlagan. Ona obrazida haqiqiy sofdillik, ko'ngil ranjitmaslik, o'z o'g'lini naqadar yxshi ko'rishi va chiroyli odob bilan javob berishi — bu o'zbek adabiyotida va madaniyatida namuna desak mubolag'a bo'lmatdi. Asarda har bir qahramonning xarakteri, uning duyoqarshi, muomilasi, o'sha davrdagi ijtimoiy hayot, va shu davr ijtimoiy — madaniy sharoitlar badiiy vositalar bilan yoritilgan. O'tkir Hoshimov o'zining hayotiy tajribalari orqali qahramonlar xarakteri, badiiy mahorati, falsafiy va ijtimoiy qarashlari, hamda o'zbek adabiyotiga qo'shgan hissa batafsil yoritiladi. Bu asar bir necha jihatdan alohida ahamiyatga ega bo'lib, quyidagi nuqtalarda o'z aksini topadi:

1. Badiiy uslubda: Hoshimovning asarda qo'llagan badiiy uslubi o'zbek adabiyotida yangi yo'nalishlarni ochib berdi. Uning o'tkir satira va chuqur psixologik tahlillari o'quvchini hayotiy muammolar haqida o'ylashga majbur qiladi.

Realizm va milliy ruh: Asarda oddiy insonlarning kundalik hayoti orqali milliy ruh va an'analar aks ettirilgan. Bu jihat Hoshimovni o'zbek adabiyotining realistik an'analariga sodiq bo'lgan yozuvchi sifatida ko'rsatadi.

2. Jamiyatdagi muammolarni yoritishda: "Dunyoning ishlari" da ijtimoiy adolatsizlik, ma'naviy qadriyatlarining yo'qolishi, insoniylik va axloqiy me'yorlarning buzilishi kabi muhim mavzular ko'tarilgan. Bu masalalar o'sha davr jamiyatining ijtimoiy-madaniy hayotiga teran nazar bilan qarash imkonini beradi.

Tarjima — bu ikki til o'rtasidagi naqadar murakkab tilshunoslik va madaniy jarayon bo'lib, matnni boshqa tilga o'tkazish bilan birga, uning madaniy-ma'naviy qiymatini ham saqlab qolish vazifasini o'z zimmasiga oladi. Tarjima jarayoni faqat lug'aviy ekvivalent topish emas, balki asliyatdagi **madaniyatga xos realiyalarni** (so'zlar, iboralar, predmetlar, urf-odatlar) yangi til auditoriyasiga tushunarli va mos shaklda yetkazish jarayonidir. Bu jarayonda tarjimon asliyatdagi moddiy madaniyat unsurlarini tarjimada qayta yaratishi — tarjima nazariyasi va amaliyotining eng murakkab vazifalaridan biridir. **Moddiy madaniyat** — til orqali ifodalangan, ma'lum bir xalqning moddiy boyliklari, predmetlari, urf-odatlari, texnologiyalari va kundalik hayot buyumlari majmuini anglatadi. Tarjima nazariyasida bu tur birikmalar ko'pincha **"realiyalar"** deb yuritiladi — madaniyatga xos til elementlari bo'lib, ular boshqa til va madaniyatda aniq ekvivalentga ega bo'lmasligi mumkin. Realiyalar «haqiqiy predmetlar» deb tarjima qilinuvchi atama bo'lib, adabiy matnlarda ularning mavjudligi asar joylashgan madaniyatni his qilishga yordam beradi. Asl til foydalanuvchilari uchun bu elementlar tabiiy qabul qilinsa, tarjimada ular qanchalik mazmunli yetkazilishi muhim ahamiyatga ega. Tarjimashunoslar bu birliklarni **"madaniyat-spetsifik birliklar (Culture-Specific Items, CSI)"** deb ham ataydi. CSilar bir tilning va uning madaniyatining tarixiy, ijtimoiy, diniy va urf-odat elementlarini o'zida mujassam etadi. Bunday birliklar boshqa tilga tarjima qilinayotganda semantik, pragmatik va madaniy nuanslar yo'qolmasligi kerak. Masalan, xalq urf-odati yoki maxsus buyum nomlari so'zma-so'z tarjima qilinganda ma'nosi tushunarsiz bo'lib qoladi yoki noto'g'ri idrok qilinadi. **Izohli tarjima (annotation)** Bu strategiyada tarjimon o'quvchiga ma'lum bir madaniyat elementining ma'nosini tushuntiruvchi qisqa izoh qo'shadi. Bu usul ayniqsa realiyalar yoki o'ziga xos madaniy predmetlar nomlarini tarjima qilishda qo'llanadi. Tarjimon manba madaniyatiga xos birlikni maqsad madaniyatida mavjud bo'lgan yaqin tushuncha bilan almashtiradi. Bu usul madaniyatlararo tafovutni kamaytiradi, ammo madaniyatning asl xususiyatlarini zaiflashtirib yuborishi mumkin. Ba'zi hollarda predmet nomini izohlab yoki uning vazifasini ta'riflab berish maqbul bo'ladi, ayniqsa ekvivalent so'zi yo'q bo'lsa. Masalan, an'anaviy kiyim nomi — uning tarkibi, vazifasi va o'rnini tushuntiruvchi izoh bilan tarjima qilinadi.

Shunday xulosaga kelishimiz mumkinki, transfer va tarjima ma'lum va noma'lum belgilar o'rtasidagi semiotik masofada faoliyat yurgizadi. Badiiy matnda madaniyat transferining sodir bo'lishi — ma'lum bir g'oyalarning begona madaniyat maydoniga — ko'chish, badiiy matnning yangi hayoti, yangi muhit sharoitidan kelib chiqib moslashishini, bir so'z o'ziga yangi ma'no — yuklab olishi va assotsiatsiyalari bilan bog'liq masalalarni tarjimashunoslikda madaniyat transferi nazariyasining asosini tashkil qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Sh. A. Yangiboyeva "Tarjimashunoslik: muammolar, yechimlar va istiqbollar"//, Academic Research in Modern Science, 2022-yil.
2. "Tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolar" — M. Xolbekov, Tahlil va Tadqiqotlar, 2023-yil.
3. Sh. Choriyeva "Badiiy tarjimada uchraydigan asosiy muammolar"//, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti konferensiyalari, 2024-yil, dekabr.
4. S. Shermatova va M. Odiljonova "Tarjimada uchraydigan asosiy xatolar"//, CyberLeninka ilmiy maqolalar to'plami, 2023-yil.
5. S. Atabayev "Tarjima jarayonida uchraydigan leksik va grammatik muammolar"// Nauchniy Impuls, 2023-yil.
6. D. Nodirjonovna "Adabiy nasrni tarjima qilishdagi muammolar va ularning yechimlari"//Web-Journal, 2023-y